

Áaimo Ataárainne

12

Ítogo Abaramma Ááyaraiye

¹ Yawe Ítogo Abaramtaba téna, “Enamááqa, ení wayukagara, enaponi wayukagara yuwéya kemó emmó arátenna mararaqa wao.

² Kemá emma mamá ení márúqa anómma aurakeqa emmá atimua uyakanune. Ení awîqa mama anóni ona, abo emá yeráwápímmá atimuka inone.

³ Náyumo atimuqó uyakainomma kemá atimu umayike, abo náyumo taiáimo umakaiyamma kemá taiáima umayikanune. Abo máte kayuka mamárábímmá ekáké kemá atimuqá umayikanune.”

⁴ Abaramma tébéníqa tenikara móra tiyapa (75) auqa keena, Yawe Ítogo timamiteni-umá Abaramma Áráni maruqa yuwéna witana Rotima Abaramte uraiye. ⁵ Abaram wení áanáqa Táraigara, wení ábákoni áanine,* máten-otamo yemó aikumarakaraq abo Árániqo aikuyikara mayai wayukagaraq yiwiqmena Keinen mararaq marena uraiye. Abo yeráwáqá mareta Keinen koyarae.

⁶ Mikánábímá Keinen marabimma wayuka maawata, Abaramya mareta Keinen marabi wéqéta Tekem maruqa anón tayaipi Móre aukapa

---

* 12:5: Aran Abaramni abakowe

koyarae. ⁷ Yawe Ítogo Abaramka páquma weka téna, “Ení iyápórawaqa kemá ma-mará yimenune.” Miráitana, Abaramma Yawe Ítogoka yaare mika tarouraiye.

⁸ Mikákémmá, Abaramma maréna Beter aabaumo utai aitabaqa uraiye. Aabaumo kuperaibaqa Beteriye, aabaumo utaibaqa Ááiye. Mami kaya marukoni aukapimma wení yuwaiq-namma uraiye. Mika Abaramma Yawe Ítogoka yaare tarourena monoqá timakaraiye. ⁹ Abaramma mikáké kómarena Négébé wiwiuraiye.

Abaramma Páqyakana Ítipi Maínenaq Kukaiye

¹⁰ Mitupaa Keinen marabi koyaimmá aayawa maeuraiye, aayawagómá anónikeitaba, Abaramma maréna paaqyakanabi Ítipiq mainena kukaiye.

¹¹ Ítipiq wemá koyanekeena aanakomma Taraitaba tena, “Kemó aonaunama emá kateko ínimmá maane. ¹² Ítipiq wayukama emmó aoneta, yerawáqá miráitinoe, ‘mami nínimmá wenánáre.’ teta yerawáqá kemmá tikameta emmá paa-yuwaiya mainone. ¹³ Kemá wení amanaqune tinata, abo kema enauyawataba iraqoniqu matiketa tiyuwaiya enáitaba maeno.”

¹⁴ Aanibo Abaramma Ítipiqo witana, Ítipi wayuka wení anaqa aonama aara-urane tirae.

¹⁵ Abo miráitana, Peroni anókayuka wemmá aonama aara-urane téta Peromma timamituweta awiqmeta Peroni naupa urae. ¹⁶ Mamin-initaba Peroma Abaramma iraqoni keuyakena anaégáráq awai típítípiráóqá, mémeraoqa, purumakakáwáqá,

pááqya ótirawaqa kémórórawakaraq, mayai wayuka, aaragáraq waagaraq amikaiye.

¹⁷ Peroma Abaramni aanaqa mayai aitaba Yawe Ítogo tawi gari yuwaitana Perogara wení wayuka-annabi kukaiye. ¹⁸ Miráitana Peroma Abaramma áyarena tiraiye, “Emá nóra umatikano? Nóraitawa emá íma enánáre teq timatimikano? ¹⁹ Nóra-itawa emá wetaba ketímánáre tenara, ‘kemá awiqma ketínári urauno’? Abo íbeqa manna enánáqibo, awiqme kówao!” ²⁰ Abo Peroma wení anó kayuka timayimitata yerawáqá Abaramma wakuyakawana wení aanakara máten otakaraq kemayena kouraiye.

13

Abaramya Roti Óqkaqokaq Urááye

¹ Abo Abaram maréna Ítípíke Négíbi utaiye, wenánákara mátetataqo wemó makai-kara, abo Roti wete utaiye. ² Abaram anón otanaqa aukaiye, wanitibi wakara, yaugara.

³ Mi maruqa Négibikemma wemá maréna marutaba marutaba wéqéna Betel kaya (2) marukóni aukapi (Bétéríkarraq Ái) emó-urai nakumorakaraq, yaaremo tarourai maruqaq. ⁴ Abo mikáqá wemá Yawe Ítogoka monoqá tiyakaraiye.

⁵ Abo Roti Abaramtemo uréré-émaimma wegáraq, poiamma, wení nétuya yuwaiq-namma makaiye. ⁶ Abo yenákámó mi-mórábímmó maiyoyamma íma marago kanaraq umayikaraiye, yenákátí kurubi wákáwáqá anó powata íma mimorabi mae-waniq uráye. ⁷ Abo uniti

áiqaimma Abaramte Rotini mayai wayukati aukapi páquraiye. Mi kánábímmá Kénánni wayukagaraq, Pérégít wayuka yeráwákáráq mi marabi máqeurae.

⁸ Abo Abaram Rotitaba tiráiyee, “Kerátámá morá-naemuye, kerátátí aukapikaraq, kerátátí mayai kayukabimma, keta uniti áiqaimma íma ténátae. ⁹ Anó maranamma kerátáyábá paa-maiye. Miráipowaka kerátá ókaoka-óyúye. Emá ayáánepaq winaqá kemá ayáánurapaq wonune. Emó ayáánurapaqo winaqá, kemá ayáánepaq wonune.”

¹⁰ Roti múte aonama Yótén máte aruma nonárari-uráitana abo aonaraiye. Yawe Ítogoni yoka (Ítén yomma) éna Ítípíq Naer arura itana aonama Yówa aukapa-yukaiye. (Minna-íma Yawe Ítogoma Totomkaraq Komoraqa yikamma tawitawa urai-tupae.) ¹¹ Abo Rotima wetábá mátemma Yotenni aruma auyatuwena abo maréna aabaumo utai ááyápáq uraiye. Mikáké kaya (2) naka kúyotoqo émáyámma yatáqma ókaoka-uraye. ¹² Abaram Kénánni marara maitana, abo Rotima aru marukarawa-koni aukapi Yóten arugomma Tótom waqoka mainena wení nétuya terinamma uraiye. ¹³ Totom wayuka anómma Yawe Ítogoka tawí aaima ke-eta kumiq aaima uyakarae.

¹⁴ Rotima ayuwéna Abarammo kégoimma, Yawe Ítogo Abaramtaba tiráiyee, “Múte auramma aonama áubáqá, anaaépaqa, aayánepaqa, aayánurapaqa, máte aukapaqa máánarakemma aonao. ¹⁵ Mi-máte márámó emó aonanna kemá, ení iyápórawakaraq emá ákapaq aménúne. ¹⁶ Kemá ení íyápó-anna mama taíbariq-ona maragoni káitora

íyáta abo íma wayuka yorautinoe. ¹⁷ Kómare-keewe maragoni ayátákaraq wení awaraqa kemó íbeqo emmó amunna marama aonao.”

¹⁸ Miráitana Abaram wení netuya térínámmá yawítímena maréna Mamrini anó owak yarawakoni waqoka Íbáróni mainena uraiye. Mikaq Yawe Ítogoka yaare tarouraiye.

14

Abaramma Rótimma Mamá Ayukaiye

¹⁻⁹ Mi-kánábímmá tiyaakagaraq kaya (12) aukomma Kinirawakaraq yetí wayuka Ketoraomani aménápá maqe-urammanibo tiyaakagaraq kaumo (13) auqo keimma yeráwáqá Ketoraomama aaiqa uyakaneta-urae. Móra-tiyapa (5) kinirawaqa yetí áái-wayukate yagarotareta Títími arubi aikutae, (Mipimma karakébarai unokoni arubine). Tiyaakagaraq kayaté kayate aukomma (1) Ketoraomagaraq kinirawaqa kaumo (3) ano maruka kíniráwáté yagarotareta aaiqa-umá móra tiyapa kini-rawaqa kótárae, repaim kayuka Átíróti Kanaim-kene, Yutim kayuka Amkene, Imini kayuka Kíríatam arubikékáráq.

Orim kayuka Tiya aita marukake abo maréta yeráwáqá Eriparani kammáq-makoni awaba waqókáq áwátáq-urae. Mikákémó yemó yauwékámmá maréta tiyánepaq En-Mitiba yirae (mimaruqa íbeqa Katetire kete) abo yeráwáqá Áméréki kayukati máte-maragaraq abo mirauma Ámóri kayukamo Ayayona Tamaqo máqe-mamma yikama-táwitawa-urae.

Abo Tótómqo, Kómóraqo, Ámaqo, Yiboikaraq, Berati kinirawaqa yetí aiwayukate yakarotareta Títími arubi aaiqa yokauma yitauqa-yuqmeta yaurae, Érémqo, Koimiqo, Tinakaraq Éráti kinirawaqa aaiqa umáyikaneta, móra tiyapa (5) kinirawaqa kayaté-kayate (4) kinirawaqa umayikaneta.

Amurapema Tína waykatí kinie, Ariokima Éráti kayukati kinie, Ketoraoma Éréma kayukati kinie, abo Titarima Kóimi kayukati kinie, Mami káyáté-káyaté (4) kíníráwáqá maréta-wurrae móra-tiyapa (5) kinirawaqa aaiqa umayikaneta. Mi kíníráwáqá, Berae Tótom kayukati kinie, Timepae Yíboi kayukati kinie, abo Berae Yowa kayukati kinie.

¹⁰ Títim arubimma ano kaaweq* maikaraoko óriq uraitana abo minnamo Tótomkaraq Kómóra kinirawaqo kówata mátemma péqmareta anubata-owata, abo yaaima wayukarawaqa kaaweq maiqnobata metéqéta-ureta minnobaq pukae.

¹¹ Kayaté-kayate (4) kinirawaqa Tótómkara Kómóra kayukati máte-otakaraq, máte-awaqa maméta kourae.

¹² Yeráwáqá Rotimma Abaramni anówaiko-powata wení ótakaraq wemma awíkæe Tótom máqe-emitata.

¹³ Móramo (1) peqmarena yiwaigomma, Íbaru naaqa Abaramma timamikaiye máte-naimo paqíma. Mikánábímmá Abaram Mámriini anó owaka yarawakoni waqoka máqe-uraiye (Mamri Amori nare). Mámri aunabakarata kayaqá (2) yikaraiye, Etikorogaraq Ana. Mami kaumo (3)

* **14:10:** kaaweq: kumayu káwéqá ammó awiqmakedamo atima óqtammo mammá-karapa kawere

watanonnama Abaramte yakarotáráe. ¹⁴ Abo Abaramma wení anabaomma awíqma yetí anna-naka urae, mami-naimo keitena wemá kaumo ateretikaraq tiyaakagaraq eitiqa (318) aaiqa-iwayuka mátemma wení naaupaqo páquramma yááyama aikutena, abo Téni waoka uréta yetí namuro kayaté-kayate (4) kinirawaqa wakae. ¹⁵ Noka-nawataqa Abaramma wení aai wayuka yaika-umá-yíkarena yíkaminena-itata kayaté-kayate (4) kinirawakaraq yetí aai wayuka péráwana Abaramma waqmena mirauma Ópa tiyánepaq aukapaq Támátikati koyarae. ¹⁶ Abaramma yauweqma máte notakaraq, Rotigaraq, wení ótakarate, aararaókáráq, yaimma wayukagaraq, yiwikaiye.

¹⁷ Abarammo aaiqo-umámo Ketoraomakaraq wetémo yakarotará kinirawaqa kégotamatuwaimma, Tótomuke kinigo Abaramma Taba arubi yiréna aonaraiye (minna kinirawati aruwe).

¹⁸ Miráitana Tárem kayukatí kinigo Metiterekimma aawakaraq wáénigaraq Abaramma mamá-ámí kaiye. Métítérékima uyátámaqma Ítogni mono-naaupaq mayai-naare.

¹⁹ Métítéréki Abaramma atimuqá-uyakena tiraiye, “Uyátámaqma Ítogo maragará wíyomo taroqurai Ítogo Abaramma iráqoni-uyakaniye. ²⁰ Amuramu-uyákao uyátámaqma Ítogoma noitababiyabo wemó aawaqna-ita abo aaiqo-umá ení namuro kótámakonna-aitaba.” Miráitana Abaramma máte-tatapikemma, móramora (1) máte-tiyaakabikemma Métítérékimma amikaiye.

21 Tótomke kinigo Abaramtaba tiráiyee, “Wayukarawaqa ketime mátetataqa etábá mayao”.

22 Abaramma anonna-uraiye, “Kemá uyátámaqma Yawe Ítogoka ketí tiyaamma tikaq maraune, wíyokaraq maramó taroq-urai Ítogoka abo kemá araimma-tiyakaune, 23 Kemá íma-mórayataqa (1) ketábá mayánúne, íma móraqamma (1) keboqya tatagarare, kemá óta-naaqa aurakaune wemá timáti-kaiyaba. 24 Kemá kimmora ketí aaiq wayukamo nátúwá nawaka kanaráré-ténúne. Abo náwamo ketémo uraiyamma Ánamo, Étíkoragaraq Mamri paa yiyuwaiyata yeráwátí ótamma-máyátao.”

15

Ítogo Áatimá Abarámte Yarutaiye

1 Aaiqa umá ánátatuwena Abaram yitana, Yawe Ítogo kainapaq wekáq páquma tiráiyee. “Íma ikatí-uwo kemá ení weyure abo ení amuyataqa anón-uramma aménúne.”

2 Mirátitana Abaram téna, “Anómo uyátámamma Yawe Ítogo nóina emá timinónó kemá íma iyápó makaunabowana Éréyáti Tamatikatike ketí máte notamma kemó makaunna mayániye?” 3 Abo Abaram téna, “Emá íma iyápó timikanabowana ketí mayái naako ótamma abowání-iniye.”

4 Miráitana Yawe Ítogo Abaramtaba tiráiyee, “Minaaqa íma abowání inibo enarupiké ení iyápógo máte notama abowání iniye.” 5 Yawe Ítogo Abaramma awiqmena máápa Abaramma yaubarena abo timámíkaiye, “Mute aabayápáq

wîyokarawaqa aonama abo yorautuo, kanarárá yorautínónópo.” Abo wemá timámíkaiye, “Ení iyápó-anna mirará-ínóe.”

⁶ Abaram Yawe Ítogo taba araine-tiyákáitana, mináítábá Ítogo Abaramtaba arupúnáre tiraiye.

⁷ Yawe Ítogo ókaraq Abaramtaba tiráiyé, “Kemá Yawe Ítogo Uúqo Kárítíán-kayukabike mami mará áména abowání-ikaeteq awiqme-iraune.”

⁸ Abo Abaram ítaráiyé, “Anommo uyátámáqma Yawe Ítogo, kemá mami maramó araimma abowáníqo-onunna, naara-umá itéqa-óné-onuno?”

⁹ Yawe Ítogo anónná-uráiyé, “Nateqá purumakakaráq, mémekaraq, awai típítíkáráq mátemma kaummo (3) áúqó-uráiyamma mamé-iyó. Óqa máágará, paaya numa mamé-iyó.”

¹⁰ Abaram mimátémmá maména wekaq-iráiyé, abo Abaramma máte kamma aukapike ataqma ókaoka-uráiyé. Numarátámá paa-yukaiye. ¹¹ Abo akikiráókómá arabéna kúmókumo mami áraq wákátábá itana Abaram yikamma wáréwara-uráiyé.

¹² Minnámo aabaumo kuqperaitana Abaram púkímma-waguráitana mikákékámmá anó kumayuyatako wemmá yawaq-uyakaraiye.

¹³ Míkaq Yawe Ítogo Abaramka tiráiyé, “Ení iyápó-anna óq marabi namu-wayukara ínówe, mi-marabi kayukati kakobe maiyata kayaté-kayate antreti (400) auqa tai aaima-umáyikainowe.

¹⁴ Miráiyáq kemá mí káyúkámó kákóbérammo náyumo umáyikaiyamma meyámma ánná-yíménata abo mikákémmá ení iyápó-anna anó notakaraq

mi márúqá yuwéta yawinowe. ¹⁵ Abo emá (Abaramtaba téna) amurámuyatapi ayátágana matuwé emá púyínata abo utayákainowe. ¹⁶ Kayaté-kayate antareti (400) auqa yáwínata* ení iyápó-annama yawwéqme Kéinan yinowe mina Amoraiti kayukati kumi-aaimmo yemo-uramma íma ari-uráiyé.”

¹⁷ Minnámo aabaumo kupéráimma kumayuqá áúrítana Abaram aonaimma úmúpi iragó-tinibike irá-kamá yupayo-umáena kéqókéq wámmó Abarammo karama yáíka-umárái aukapi yáuraiye.

¹⁸ Mitáo Yawe Ítogo Abaramte aamá tima-yarutuwena mirá-tiráiyé, “Kemá Ítípíke nokómmá maréna Ípáráiti anoo nokaq mami márá ení iyápó-anna yiménúne, ¹⁹ Kéni anna-kayukae, Kénat anna-kayukae, Kátmon anna-kayukae, ²⁰ Éti anna-kayukae, Périt anna-kayukae, Répa anna-kayukae, ²¹ Ámóri anna-kayukae, Kéinan anna-kayukae, Kírígati anna-kayukagaraq Yébuti anna-kayukati maramá kemá aménúne.”

16

Ágaya Ítímaeriyé

¹ Anyie-téna, Abaramma aanako Tárái íma iyápó aakama amewani-uráiyé. Miráitana Tárái wení mayai inaru Ítípíke aawiqa Aagamma makaiye.

² Abo wemá Abaram-tabá téna, “Yawe Ítogo iyápómo akáímó anamoriq umatikaiye. Uréya ketí mayai inarukote waténana iyápó ákama timíno.”

---

* **15:16:** Kayaté-kayate anna-kayukamo paqiyapíke.

Abaram kanararé téna, Táráitaba tiráiyé. ³ Abo Abaram Kéinan tiyááka (10) auqa umátúwaitana wení aanako Tárái Ítípíke wení mayai inaruma Aagama awíqma awaikomma amikaiye. ⁴ Abaram Ágate wataitana, Ága amukarari uráiyé.

Minnámo Ágamo amukarariqo kéena wení ánákomma Taráimma aonama wemá mémápáq-yukaiye. ⁵ Miráitana, Tarai Abaramtaba tiraiye, “Emá mami úqmá abowání inone, kemó mamirámó Ágamo umatikaimma kemá ketí mayai inaruma enayápi makaunana, abo íbêqa wemá aonaimma amukarariqo ikakemma aumamé-uyéna kemmá aonama wemá mémápá yuwaiye. Yawe Ítogo eqkáráq keqkaraq aukapi yainaniye.

⁶ “Ení mayai inaruma enayápi maiye,” Abaram tiráiyé. “Nóra-áaimmo auyanammo íténanamo kanaaraqo ína-áaimma umákao.” Tarai tai áainuramma taroqumákáitana, Ága ayuwéna kouraiye.

⁷ Yawe Ítgoní énitóré (30) Ágamma kaqamáapa poqnokóní waqókaq aonaraiye. Mi póqnómmá, Túwa wí-áákóní aukapaq waiye. ⁸ Énitóreko téna, “Ágao, Tarainí mayai inarugo emá náakena iréya, nákarraq kewono?”

“Kemá ketí kawaa inimma Táráinopake péqmare kégoune,” Ága anónná-uraiye.

⁹ Mirá-titana, Yawe Ítgoní énitóreko wemmá timámíkaiye, “Yauwéqma Táráinopaq uréya abo wení aamá waraao.” ¹⁰ Ókaraq Yawe Ítgoní énitóreko tiráiyé, “Kemá ení iyápó-anna mama néturiq umáyíkánta íma wayuka yorautinoe.”

11 Yawe Ítogoní énítóreko keqnámmá Ágataba tiráiyé, “Amukaraq emá íbêqa mannabowa emá inamaí akainone. Emá Ítímairiye-te* áwîqa yamamiyo, mináaitaba Yawe Ítogo ení uqmamá ítáyamena emmá áwáqnaiye. 12 Wemá Ítímairi abáq iyáká umá maniye, wemá máteq kayuka aaiqa umáyikainata abo máqte kayuka wemmá aaiqa uyákainoe, wemá nékaq ataaramá wení arainibike maniye.

13 “Yawe Ítogoma Aaga Er Roi awiqa amikaiye, minná miráténa, emá Ítogo kemmá timóné, abo yabitikane,” Aaga tiráiyé. “Kemá íbêqa puqkónáq-únapike páá-maune, kemó timónai Ítogomma aónatuwaune.” 14 Min áítábá, mi póqnókómmá Bíyá Ráqá Rói áwîqa keyae, Kátétikaraq Báréti marukoni aukapi íbêqa páá maiye.

15 Miráitana, Aaga inámái Abaramma ákáyamikaiye, abo Abaramma Ítímairiye áwîqa miníyápógómmá yaamámikaiye. 16 Abaram éítíqa tenigaraq móra tiyapakaraq móra (86) auqa keitana Aaga Ítímairimma ákáyamikaiye.

17

Aummó Karain Aimma Timá-yarutaiye

1 Ánibo Abarammo náinia tenigaraq náinia (99) auqo kéitana Yawe Ítogo wekác páquréna tiráiyé, “Kemá Ítogo Wenóqyae, máte-tataqó taroq-innapímmá kekác amakakí-uréyá íráqó-maiyatapi

* **16:11:** Ítímairiye awikoní áimma, minná “Ítogo itatimiye”.

máo. ² Kemá eté ketí aama-yarutuweka abo emá nétu iyápó-ánná aménúne.”

³ Minnámo kéitena Abaramma óipake Ítogoka marabí awautaitana abo Ítogo tiráiyé, ⁴ “Kemó-itaqá pórómáti eté kemá umátuwaune. Emá nétuqya maruti yibowá máinone. ⁵ Íma ókaraq Abaramue áwîqa yainowe, íbêqa ení augen áwîqa Abara-ámue. Kemá emmá nétuqya maruti yibowámó áúrákáúná áitaba, ⁶ kemá emmá maamá iyápó-anna néturiq uyákána mayáínóne, ení iyápó-annarawaqa anó maruqa áúráiyata abo kínirawaqa epíké páqinowe. ⁷ Kemá ketí pórómáti yabíyénana matúmatu-íníye, eté ení iyápó-annaraokaraq abo yetí iyápórawate, kemá ekáráq ení iyápó-annarawatí Íto mánune. ⁸ Máte Kéinan marabimmo íbêqo namuq nákáq-umá mána kemá aménúne. Mi mára egáráq ení iyápó-annatí mara ákáqpaq aukiniye, abo kemá yeráwátí Íto mánune.”

⁹ Abo Abara-ámma ókaraq Ítogo timámíkaiye, “Emá aamó-tima-yarumakaunnamo timámunna waraó, ekáráq ení iyápó-anna mikáqo páquqteta wínómma miráoro. ¹⁰ Maminná ketí yarumata-aine eté abo ení iyápó-annamo, mamin aimmo-yarumatamma kéréwáqá yabíyéro: Máte inamáí árákáráwáqá íbôwáqá-umáyikao. ¹¹ Emá ení aukoni kebó-áúwárátí káráma awaméká-maraó abo mami áwáméqá kerátátí áúkápimmo timá-yarúmakauyane. ¹² Minnámo epikémmó máte inamáí árákáráwáqó páquqteta-yínómma íbôwáqá-umáyikao náwamo éítíqa (8) kanamo-kéinna, náyumo ení náupaqo páquráiyammo, yaurákémmó ópaq nakake mayaniq-urénagaraq nayumo ímo

epíkém mó páquráinae. ¹³ Emá ibôwáqá-umáyikao nayumo ení náupaço páquráinnakaraq, emó ení yaurakém mó meyání-uránae. Ketí yarumatan-naiko eté awaméká matúmatu-íníye. ¹⁴ Náwamo ibôwáqó ímo-uráinna waraowaça timákáiyata ketí wayukabike kóino, wemá ketí yarumatan-aima arátuwaiye.”

¹⁵ Ítogo ókaraq Abara-ámma timámíkaiye, “Íma emá ókaraq enánáça Táráiyé tiyó, íbêça wenáwîça Térae maniye. ¹⁶ Kemá atimûqá-uyákánana abo wemá iyápó ákama amíníye. Kemá atimûqá uyákánana abo minná wemá anó-marukarawatí yinówa mániye, kínrawaça wení iyápó-annaraopike páqinowe.”

¹⁷ Abara-ámma marabí ótípake awaúténa wíráke-ena abo we-áímmá tiráiyé, “Kanáraq móra antareti (100) auço-uráinna-nako iyápó máyání? Kanaráq Téra nánia teni (90) auço-uráimma páá iyápó ákání?” ¹⁸ Abo Abara-am Ítogomma ítáraiye, “Táyánámmá-itáúnna emá ketí iyápó Ítímaerima amammá amínó?”

¹⁹ Mirátitana Ítogo téna, “Ímiye, Téra inamá akama amíníye, abo emá Áítikiye-te* yamáminone. Kemá weté ketí yarumakaunna-aimma maamá-páqonune, mamí yarumata-aimma ekáráç ení iyápó-annabi matúmatu keráwáté iniye. ²⁰ Abo kemó Ítímaeritabamo itáúnama emmá ítáyamenune. Kemá áráimma íráqóni uyákanune. Kemá táíbaç améça abo kemá ókaraq táíbaç iyápó anna aménúne. Wení tiyákagaraç kaya (12) iyápóráwáqá

* **17:19:** Áítikiye áwíkoní ááimma, minná “wíráe”.

móramora ááiti-anómma auráiyana abo kemá maamá anó maruqa áúrankanune. ²¹ Abo ketí yarumata-aimma kemá Áítíkíte maamá páqonune, Térama mami kánárákémmá méyá áúkáq iyápó ákámá amíníye.” ²² Minnámo Abara-ámtemo aamó timá-kánatatuwena Abara-ámma Ítogo áyukaiye.

²³ Mitáoq-uramma Abara-am Ítímaerimma káwirena, abo mátemmo waamo wení náupaqo páqurayamma, meyákákémmó meyániq-uráikaraq, mátemmo waamo wení náupaqo maemma wemá ibôwáqá umáyikaraiye Ítogomo timámíteniq. ²⁴ Abara-ámma náiniqa tenigaraq náiniqa (99) auqa-ke-ena ibôwáqá-uyákarae, ²⁵ mikánaráqá wení ániko Ítímaeri tiyákagaraq kaummo (13) áúqá kéitana. ²⁶ Maaka mimórá kánaráq ibôwáqá-umáyikarae. ²⁷ Yáimma wayuka mátemma waamá ibôwáqá umáyikarae, Abara-ámni náupaqo páqura-nabiyo ópaqnakake meyániq-uráimma weté ibôwáqá umáyíkarae.

18

Kaumo Námúq Wayukae

¹ Yawe Ítogo anón owak tarawakoní ááikaq Mámari Abara-amka páqurai aine. Abara-am wení térinakoní oqta-ákáq aanónaqa-kamákenamo-íkaq maramáqe-uráiyé. ² Abara-ám múte aónaimma kaumo (3) káyúká áúbáq itó-umakurae, minnámo kéyimonena wení térinamma yuwéna uyaténa koy-imónarena, abo yeráwáká koma-marabí awáútaiye kayoné-áimma yirátiraiye.

³ Abara-ám móra waikotaba (1) mirátiráiyee, “Ketí Anóko,* kanaráq íráqóáimma-tirátima makáq ketí náoq máíyaq kemá tíwáqnaonó. Íma ení mayai-naqa kótao. ⁴ Nommá kemá maméq-yená abo emá áítauqa tetekéya ma yágóní ááipi agao. ⁵ Kemá ááwáqa maméq-mátímenaraq keráwáqá namá aqkonná-umátuweraq mikákémmá páá keráwátí amhá wínówe. Ketí naoqa yiráneteq kemá timurámu-maráune.” “Katekowé-íráqone,” yeráwáqá anónná-urae, “emó ónae-tinaiq uwo.”

⁶ Abara-ám uyaténa térinaupaq uyápékurena Térámma tímámíkaiye, “Kabequmá kaumo (3) tápéqa† páráwáqa yaqmáwáq paretiráwáqá agayaó.”

⁷ Abo wemá Abara-ámma uyaténa nákaqo wení purumakakáráwáqó mápaq-uréna abo móra (1) íbêyamma áínóara purumakamma áúyakaiye, kabeqitana Abara-ám wení mayai-naqa amitana wemá ikamma abo ááwáqa yokaaurae. ⁸ Aqa ááwáqo yokaakeimma, Abara-ám ikaq nánánókáráq, auke nananokara abo purumakammo agama yokaaumátakaraq maména mamin ááwáqá máyímíkaiye. Minááwáqó-kénámmá Abara-ám itoumá yagóní áipi yetí waqokqa maena-yiwe-uraiye.

⁹ “Nákaraq enánáqa Téra maiyo?” yeráwáqá wemmá ítárae.

“Térinaupaq maiye,” tiráiyee.

¹⁰ Mami kaumo (3) namu-wayukabike móra-waigo (1) Abara-ámtaba téna, “Kemá yauwémma mamirá-kánaráq méyá-náúkáq yénúne, abo

* **18:3:** Anókowe áwíqa minná Ítogotaba tiráiyee † **18:6:** 20kg-miraramma.

enánáqa Téra iyápó mayaniye mi-kánaráqá.” Téra yinaepaq térinakoní otaraq maena ítáraiye.

¹¹ Mááka Abara-ámkaraq Téra áqa wayuka-ariqa aukuraye, abo Térama araqná-urapowana imá iyápó ákáwani-uráiyé. ¹² Mirátitana Téra áúyánámá-kéitena wetábá wírá-uráiyé. “Máákakorata wayuka-ariq aukurauye íma iyápó ákawaniq-uraubo kemá íbêqa iyápó akánú?”

¹³ Yawe Ítogo‡ Abara-ámma Ítaraiye, “Nóra-itanawá Téra wírá-kenawa téna kemá araimma iyápó akánú, íbêqo kemó araqnámo aukúnnapikemma?” ¹⁴ Kemá Yawe Ítogoma íma mórayatako ummáyatikaniye. Kemá yawwéqma enopaq timákáúnna kana méyá áúká yenana abo Térama inamáí iyápó mayaniye.”

¹⁵ Téra ikatíq-éna, “Íma wira-uraune téna,” kaqarí-tiráiyé.

Abo Yawe Ítogo téna, “Arimma emá wírá-uráne.”

*Abara-ám Ítogotaba Tótóm Wayukayaba Yíwáqna-
uwo Tiráiyé*

¹⁶ Mi káúmó (3) námú wáyúkámó ítóuma kóinekéta yeráwáqá márúte yuqmá Tótóm aónarae, abo Abara-ám apaq yiyuwáínéna maréna yeráwáté uráiyé. ¹⁷ Minnámo maréta kéwowana, Yawe Ítogo wenáúyánánóbáq tiráiyé, “Kemá kanaráq Abara-ámma yawáq-uyakanu kemó nóratatariqo ónúna.

¹⁸ Ímiye, nóínaitabiyabo Abara-ám anó imamukaraq marukarawatí yubiqá áráimma maniye, abo wetábáétéq máte marukarawakomma ma-márábímmá íraqoni umáyikanune. ¹⁹ Kemá áqa

‡ **18:13:** Mi kaumo (3) namu-wayukabikema, mora (1) mina Yawe Itogowe

wemmá tiyákátukaun-nabowana wemá wení iyápó-anna timáyiminata ketáá warainówe, yeráwáqá íráqon-aikaraq abo tágamayatari-oró. Miráiyana Yawe Ítogo Abara-ámмо wemó tiyákárainma aminiye.

²⁰ Abo Yawe Ítogo Abara-ámма timámíkaiye, “Kemá Tótómkaraq Kómórati anónibiqa yáqyiqkámма itaune, yetí kúmi-áiko anóni-umá táwítawa-iyе. ²¹ Miráipowaqa kemá kukéq aónanune áárainmo yetí táí áimmo taróqómма.

²² Mikákémmá kaya (2) námúnákárátá Tótóm aukapaq wuráye abo Yawe Ítogo Abara-ámte páá mikáq máqe-uraiye. ²³ Abara-ám Yawe Ítgoní waqókáq yiréna ítáraiye, “Emá áárainma kateko wayukate táwí wayuka yíkamino? ²⁴ Minnámo móra-tiyapaq tiyáka (50) kateko wayukamo máraiymма, emá páá máte kayuka yíkame abo emá íyaq mami kátékó wáyúkátí áitaba yiwimmá kamayikaino? ²⁵ Ímiye, kúmiq wayukamo yíkaminema emá íma kateko wayukagaraq yikaminone, kúmiq wayukate kateko wayuka íma mimmóráwái úqmá mayainowe. Emá íma mirárá-ínóne, kímhora (1) nááwamo mamárábí máte kayukamo yainánimма emá maane. Emá íráqón-áimма taróq-ínóne.”

²⁶ Yawe Ítogo anónná-uráiyе, “Yeráwátábáé-téq íma kemá yíkamonune.”

²⁷ Abara-ámма yawwéqма Yawe Ítogotaba tiráiyе, “Kemá íbêqa Anókote aámá ténáq íma ikátí-une, kemá pátátáune, káitóra-uráúne. ²⁸ Minnámo móra-tiyapaq (5) imó-maatabawte, kanaraq máte kayukate

mami káyúká yíkamino?”

Yawe Ítogo anónná-uráiyee, kemá aónánana kayaté-kayate tiyakagaraq móra-tiyapaq (45) wayukamo maiyaqa, kemá íma yíkamonune. ²⁹ Móragaraq Abara-ám Yawe Ítogomma ítáraiye, “Abo kayatá-kayate tiyaka (40) wayukamo maiya emá náraq ínónó?” Yawe Ítogo téna, “Kayaté-kayate tiyaka (40) wayukayabaetéq íma kemá yíkamonune.” ³⁰ Abara-ám téna, “Kanaráqibo, Anóko íma áyataba umátike tiyúwénaq ókaraq emmá ítáno, emá náraq-ínónó minnámo kaumo tiyáká (30) kátékó wáyúkámó maraiyama?” Yawe Ítogo anónna-uráiyee, “Kemó aónánanamo kaumo tiyáká (30) wáyúkámó maiyaqa kemá íma óqa yíkamonune.” ³¹ Abara-ám Yawe Ítogomma ítáraiye, “Kemá íma ikatí-éqa ókaraq aamáitanáq-úne, emá náraq umáyikainono minnámo kaya tiyáká (20) kátékó wáyúkámó mi márúpímmó maiyama?” Yawe Ítogo wemmá anónná-uráiyee, “Mami káyáa tiyáká (20) kátékó wáyúkátí áitabae-téq íma kemá yíkamonune.” ³² Ókaraq Abara-ám Yawe Ítogomma ítáraiye, “Kanaráré, Anóko íma ááyáqa-timiyó, tiyúwénaq paki mórákaraq ítáno. Náraq emá ínónó, tiyaka (10) wayuka-urammo mi márúpímmó maiya?” Yawe Ítogo anónná-uráiyee, “Páá tiyáka-urammo (10) kateko wayuka mi márúpímmá maiyamma kemá íma yíkamonune.” ³³ Yawe Ítogo Abara-ámte aamo témáyámma kánatena, wemá mi márúqá kéyuwaimma Abara-ám yauwéqma naópaq kóuraiye.

19

Tótómkaraq Gómóraq Itogo Mamáá Táwítawa Uráiyē.

¹ Mi énáikáq kaya (2) énitórékó* Tótóm kóyaráye. Rótima Tótóm marukomma uyáperai ákáq maraqmáqe uráiyē. Minnámo kaya (2) énitóré-rátámó kéyimonenama ítoumá yenákátópaqa uréna wemá marabi ótipake yenákáráq awáutaye. ² Rótí téna, “Timuqá-matikáúne ketí anókoratae. Ketí naaupá yekao. Kenáká títauqa tete-kékaq keté watáiyáq abo abéya máí nókápáq kenákátí amamá wiyoye.”

Kaya (2) énitóré kórátá téta, “Ímiye, kerátá makáq máte kayukamo kaikuyo maruqaq wáéyúye.”

³ Mirá-kéteyataba Rótí aqkonna-umá kítitaba yenáká maréta Rótite abo wení naaupaq koyaráye. Rótí yenákátí ááwáqa yoká-umá abo (íma itorái káná íma mai) pareti agamá yímítata naráe.

⁴ Kaya (2) énitóré kórátá yú-waiyeta kéoyana máte wayanammá Tótómkemma, mapukáráq wayúka ariqa Rótíní nammá yáútúraq-umákae.

⁵ Mami káyúká Rótimma áyarae, “Nákaraq kaya (2) námú-nákárátá enópaqo yéyamma mááyo? Naaupake yiwíqma máápaq yukénata yenákáté ketáa aaraukáríq onnatáó.”

⁶ Rótí yimónaibaq máápaq yáúbarena abo anaépake oqtá áúyakaiye. ⁷ Rótí téna, “Ímiye, ketí wayukama, íma tai-áimma taroqoro.” ⁸ Aónaro, kemá kaya (2) ínárú íma waté watayamma

---

* **19:1:** Pimo tiraima kaya namu-nakarataya-bamo tiraima, mina mami kaya ayakara nakae (18:22)

yíkáraune. Yukaiyaq kemá yimíqma máápaq márúte-tímíkanaq abo keráwáqá nówaitataqo tikáinna yeráwáté oro. Abo ketí namu náká íma moráyatariq umáyíkaró. Ketí naaupaq yiráyapowaqa yabíq-yikanune.”

⁹ Abo yeráwáqá mirátirae, “Páábaq yááwao oqtarákémhá,” yeráwáqá téta. “Rótima íma maruq áinare. Abo íbêqa wemá ketáti kawáá máínénábiyo! Ketá yenáká kótámamqma emhá táwí-áaimma uyákanunatae.” Mirákéteta innene-umá Rótimma abúbúqma maré-kéwéta oqtá yokiránéta-uræ.

¹⁰ Mirámó-kéomma kaya (2) énítoré kórátá oqtaráké Rótimma yabitimá yauwéqma naaupaq kéyuweta oqtá áuyatukaye. ¹¹ Mi káyá (2) énítoré kórátá máte wayuka oqtaráqó mááqe-émámma maabukáráq wayuka ariqa maamá kumayuriq umáyíkáitata yeráwáqá íma oqta aónaræ.

¹² Kaya (2) énítoré kórátá Rótitaba téta, “Íyaq emá yaimma anna wayuka maapi Tótóm maqa yíkarano, mirauma enairó-utama, ení ánimaqa enayámummaqa yaimma ení arainibíkémhá?” Máraiya-moema yiwíqme mamipíké kóró. ¹³ Kerátáa mami-márúqá maamá táwítawa-óyúye. Yawe Ítogo Tótóm kayukati ááyama ibiq-aimmo yaqyíkamma ítáimma anóni itana timátíkaitaka mami-márúqá maamá táwítawa-óyakaæ.

¹⁴ Miráketeyataba, Róti maréna uréna wení ayamummatí aanabo-íyápóráóqá timáyímíkaie. Róti téna, “Uyatéraq ma márúqá yúwaro, Yawe Ítogo áqa ma márúqá maamá táwítawa-ínékeie!” Abo wení ayamummatí aanabo-íyápóráóqá ábê-aimma kétiye-téta yúyánápí tiræ.

15 Iráqma-tágaimma, kaya (2) énítoré kórátá Rótimma yokage-umá timámena, “Uyaté enánákaraq enayámúmmaqa yiwíqme kówao, imó-iteqoweqa keráwákáráq Tótóm marukote aweké mayainówe.”

16 Abo Rótimo mayámaramo kéimma, kaya (2) énítoré kórátá Rótimma ayákaqa yátoqma ánákokaraq, wení kaya (2) áyámúmmá yiwíqme yokege-umá Tótómke máápaq yáúbaraiye. Yawe Ítogo yeráwáqá áyáqa yímíkaiye. 17 Minnámo kaya (2) énítoré kórátá yiwíqma máápaqo kéyiyuwena, móra (1) enitoreko téna, “Uyatéraq keráwátí túyaba kóro. Íma wáéqma aónaro, íma móra-aakapáqá mami árúbáqá agaro!”

18 Abo Rótima anónna umá-téna, “Ímiye ketí anóko, timuqá-marakáúne. 19 Emá íraqonni umátike abo emá anómma iraqon áimma ketí tááraqo yabítíkánna tiráténé. Abo kemá íma anubaqá uyónúne. Kemá mamin úmágó aapaq yátóráinaq puyónúne. 20 Képi keboqyá maruqa aónao, íma népáq-urane, tiyúwéna péqmare mí kébóqyá márúkáqá wono. Miraonana kekáq puiyataqa íma yíkae.”

21 Móra (1) enitoreko Rótitaba téna, “Kateko-úráné, kemá enááraqa kanararé-tiyakaune. Emó ténná maruqa íma maamá-táwítawa onune. 22 Ánibo uyaté-péqmare kówao mi marukaq. Kemá íma móra-yatariq urána emá mi márúkáqá kówao.” (Rótimo peqmarenamo urai marukoni áwîqa Yowa)

23 Róti Yówa koyaitana áábáúmá utaráiye.

24 Miráitana Yawe Ítogo wíyôpake iragáráq

kawabába-oqtaamma yúwaitana Tótómkaraq Kómóra kukaiye. ²⁵ Yawe Ítogo máte maruqa agamá táwítawa-uráiyee, Yóten arukaraq wayukamo mi márúpímmó máékaraq, mátetataqo mi márábimmó waimma. ²⁶ Miramo-kéimma Rótíní ánáko anaepaq waéqma aónaimma, wemá maamá úgórá-ótákáq umákuraiye.

²⁷ Máí nókápáqá Abara-am itóurena yawuéqma Yawe Ítogokaq watá-tirái marukaqa-uráiyee.

²⁸ Abara-ám márúte aónaimma Tótómkaraq Kómóraqa, Yóten arubimma abo máte marama aónaraiye, abo irabíkéká-umá anó-kairaya umumma mi márábíkémá utaimma aónaraiye.

²⁹ Abo Ítogomo mi árúmáqá táwítawa kéumatuwena Abara-ámma áúyánámá-ítáyamikaiye, ááka-itana Ítogo Tótómkaraq Kómóra maruqo táwítawa kéena Rótimma áwîqma máápaq ayuwáitana íma aweké mataiye.

Rótigaraq We-nayamummaqa

³⁰ Róti wení kaya (2) ayamukorátáté Yówa maiyaba ikatíqéna yeráóqá anubaq mainena utaiye. Wegaráq wení kaya (2) ayamukote muriánnóbáqá máqe-urae. ³¹ Mórataoqa (1) ananowáá aukotaba téna, “Ketiborátá anónuqma-kaiye, mamarabi aaimmá máte-marabaqa, kerátáté mainomma íma-wá-mae. ³² Kerátá táinomma ketibokárátá amiqma neginági uyákátuwekaq weté watéka iyápó mayáyúye.”

³³ Mi nókámmá yibowámma táinomma yenáká ámituweta, ananowá maréna weté watáiyee. Yibowá Róti wetemo waimma íma iteone-uráiyee.

34 Méyá mi énáikáqa ananowá aukotaba téna, “Énai nokamma, kemá ketiboté wataune, kéqnamma íbê-nokamma kerátá táinomma amiqma neginági uyákátuwaya abo emá ure weté waténaka wekáké iyápó mayao.”³⁵ Mi nókámmá kéqnamma táinomma yibowámmá ámímma neginági uyákátuweta, áukonaqa maréna abowáte wataiye. Kéqnamma yibowámá nóraq-oyamma íma itéone-uráiyé.

³⁶ Miráútuweta kaya (2) ánánókórátá yibowákáké yímukarariq-uráiyé. ³⁷ Ananowámá inamáí ákama abo Móáp awiqa ámikaye. Móáp kayukati yibowá íbêqa-maiye. ³⁸ Áúkoma miráuma inamáí ákama Péqámi awiqa yamámkaiye, Ámónaiti kayukatí yibowá íbêqa maiye.

20

Abara-ámya Ábímérékí

¹ Abo Abara-ám Mámrikémma maréna Négébéq aukapaq koyaréna, Kátétikaraq Túr aukapi máqe-uráiyé. Páqya-kana Abara-ám Kéra kémaena ² abo mikáqá Abara-ámma wení ánáqa Térataba, wemá “Ketímánare,” tiráiyé. Abo Ápímérék Kéra wayukati Kíni-bowana, wení mayai wayuka timáyíkáitata Téramma koma áwîqmeta yewana Ápíméréki mayákáraiye.

³ Miráowata, móra (1) nókamma Ítogo Ápímérékikaq kainapáqá páquma timámikáiye, “Emá puyínóne, emó aaramó awirána áitaba. Min ínímmá waataké íníne.”

4 Mirá-kétitaba, Ápímérékima Térani waqóká íma wuré-nabowana, mirá tiráiyé. “Ítogo emá kanaraq kekáráq yepímmó ummamó-ímo mai-kayuka yíkámínono? 5 Abara-ám kekáráq timátimena, Térataba ketímánare titanawaq, abo Térama timátimena Abara-ámtaba ketiyóbiye tiráiyó. Kemá táágama tuyanakake mamitátáqá taroquráunanibo kemá íma tai-áimma taroquráune.”

6 Miráitana Ítogoma kainapáqá timámíkaiye. “Áraine, itéq-aoneq-uráune, emá táágama auyanakake mirá-uráne, miráitaq kemá íma emmá ayuwauna ketúrakaqa táí áimma taroq-uráne. Mináitábá, kemá íma emmá ayuwauna wete watáne. 7 Ánibo waa ánáqibo yauwéqma tiyákenana awaikókákáq wíno. Wemá ketí óyáúqnare, nunamummá wemá tiyákaina páá mainone. Ánibo, emó ímo yauwéqma awaikókákáqó timá-kemoema egáráq ení wayukagaraq puyínóe.”

8 Óóqa máí nókápqá Ápímérék wení anó-kayuka yáyama áikuyikarena Ítogo kainapáq máte-naimo timámímma timáyímíkaiye, wení anó-kayuka anómma ikatí-uráe. 9 Abo Ápímérék Abara-ámma áyarena tiráiyé, “Emá nóraq ketámmá umátikáráno? Kemá íma móra táí-áima taroq-uyákáraupo. Minnámma emá kekáráq ketí anó-maruqa anó tigaeta mampirámá timénó. Emá íma taroqówai áimma taroq-umátikane.” 10 Abo Ápímérékima Abara-ámma ítáraiye, “Nóra náitabawa emá mampirámá-uránó?”

11 Abara-ámma anónná-uráiyé, “Kemá túyáánápí-téqa mami márúkákáq wáyúká íma Ítgoní áqa

árainma ínópowata kemmá ketínákake tíkatuweta ketínaqa mayainóe tiráúne. ¹² Móra-aayapaqo-itannama árainuramma mami ínimmá ketimánare. Wemá ketibokákémmíbo, íma ketinókakene. Miráitana ketí náqa wemá áúkaiye. ¹³ Minnámo Ítogomo timátimenamo, enaboní márúqa yuwé kówáo titaqá kemá Térataba téqa, ‘Nánaukapaqo wóyúyamma emá ketábá keti-yóbíye tiyó,’ Emó ení íráqó-náimno mamiráuma tirátine-moema.”

¹⁴ Abo Ápímérékima, tipitíparaq, puru-makakáráq, mayai wayukama, aragáráq wagaraq Abara-ámma kámene abo wení ánáqa Téramma yauwéqma ámíkaiye. ¹⁵ Mirá-umátuvena Ápíméréki tiráiyé, “Máte maramo kemó yabiyúnna aónatuwe yuwé emó akáínnaraq nákaqo mánáetinaráq áúyatuwe abo máo.”

¹⁶ Térataba wemá téna, “Kemá téniqa antreti (100) ara tauma* enayóbímma kámune. Kemó táí-áimmo emmó taróq-uyákáunaraqo ayumí ení wayukatí yúrakaga amúne. Epímmá íma aweke maiye.”

¹⁷ Miráitana, Abara-ám Ítogokaqa nunamummá-titana, Ítogo Ápímérékigaraq wení ánákgaraq, wení mayai-inarurawaqa íráqónni umáyikaitata yauwéqma iyápó yíkarae. ¹⁸ Ápímérékimo Abara-ámni ánáqo mátai-náitaba Ápímérékiní aara-iyápó Yawe Ítogo máte yíyáqa auyatukai.

21

Áitikimma Marákáraiye

---

* **20:16:** Miráuma wení umamá 11.5kg ara-tauwe

1 Yawe Ítogo wemá tiráiteniq-umá Téramma atimuqá-aména abo wemá Abara-ámмо pórómátimo-uyákárimma kíqna-uramma taróquráiyе. 2 Mi kánaráq-úrámма Yawe Ítogo Abara-ámмо pórómati-uráimma, wemá anónuqma-áúráitana, Téра ámûkarariq-uréna inamáí ákáma amíkaiye. 3 Téramo ákáyami iyapo Abara-ám Áítikiye áwîqa yamámíkaiye. 4 Abo Áítikimo móra-tiyapakaraq kaumo (8) kánámó kéimma, Abara-ám Ítogomo timámíkaiteni-umá Áítikimma ubayammá-uyákáraiye. 5 Abara-ám ántárétiqa (100) auqa itana abo Áítiki wekáké páquraiye.

6 Téра tiraiye, “Ítogo wirágara amurámu timiye, abo máte-wayukamo iyápómo kemó akáúnnamo minná-itétama kete yeráwáqá wíra-inówe.” 7 Aniyeténa Téра tiráiyе, “Íma-mórawaigo Abara-ámtaba téna kettaba min iyápó ákáyaminiye tiraim-manibo, kemá íbêqa Abara-ám anónumma áúráipi iyápó ákáyamune.”

Ágakaraq Ítímaerima Timá-yíkáraiye

8 Áítiki anómма-auréna abo ááwáqa naraiye. Mi kánaráqó Áítikimo naammo némainmma yuwéna ááwáqо kénaimma Abara-ám anó nawaqa agayákáraiye. 9 Téра aónáima weni mayai-íníkóni ánimma Ítímáeri Áítikimma wíra-uyákáraiye. 10 Miráitana Terá Kówánai-tena Abara-ámtaba tiráiyе, “Mi máyái iníkáraq weni ánimma wárénata kótao, íma Ítímáeri ení ótamma ketánikote yainániye.”

11 Minnámo Téramo ti-náikómma mamá anómma Abara-ámuní auyanakoma táwítawa-uráiyē, nóináitababiyabo Ítímáerima wenáni-karaqiyē. 12 Abo Ítogo Abara-ámtaba tiráiyē, “Íma emá umma-áúyánámmá itaó enánikotabakaraq ení mayai ínimmá. Nówai-naimmo Téramo tína itaó, nówaináitababiyo Áítíkikake kemó pórómáti-uyákáraunna emá iyápó-anna mayáínóne. 13 Kemá Ítímáerimma nétuqya iyápó áménana yeráwáqá abo mamá anó maruqa-páqinowe, minna wema enánipowana.”

14 Máí-nókápáqá aabéyanapimma Abara-ám yáimma awakaraq nonáná-yaqamá maténa Ágámma amikaiyē. Wemá Áganí aqnókáq kauyakéna abo tiyákáitana wení ánikote kóurayē. Ága wení amamá maréna abo amáyukara-umaena kaqmáqmaqa Bétíba waqokaq uráiyē.

15 Abo anabíké nommá ánátakitana, Ága ánikomma karanóbáq apaq ayuwéna 16 abo wemá maré waqónáwátáq kéra-nékaka wení ánikomo-máikake máena, wemá wetábá ááímá kétena, “Kemá íma kao-nanana puyíkæ.” Abo Ága mérami wáqónáwátáqó máqemaikakemma wemá ibiqá átáma yakáiyē.

17 Ítogo Ítímaerimo ibiqó-yaráimma ítáraiye. Ítgoní énitóreko wíyôpake Ágamma áyarena abo wetábá tiráiyē, “Nóraq-uránó, Ága? Íma ikatíq-uwó, Ítogo enánikoní ibiqá ítátuwaiye. 18 Emá uréya enánimma awíqma enayáápi yoraó, kemá wení iyápó-anna mamá anó maruqa áúqyikanune.”

19 Ítogo Áganí áúramma táagayakaitana abo wemá maiqnómmá áónaraiye. Ágama nonánábí nommá

yakéna maré-uréna ánikomma nommá ámikaiye.

²⁰ Ítogo Ítímaerima yabírákáraitana abo wemá anómma-aukaiye. Wemá kaqmá maqa maena abo aráábá-naqa aukaiye. ²¹ Ítímaeri Páráni kaqmáq maqa maitana, wení anówa Ágama Ítípíke aaramá aabá uyamikaiye.

Kayoné Áaimma Timá-kayoné Urayé Mi Bétíbaq

²² Mi-kánábímmá Ábrá-ámkaq aamá tínéna Abimereki iráiyé Píkórite, wení áái-q-wayukatí kawáámá. Ábíméréki téna “Ítogo mátetataqo taroq-innabímmá ete mániye. ²³ Íbêqa Ítgoní áúrakaqa emá ayáámma aikaq márénaqa kemá aónéqa minná emá íma kete, ketí iyápórawakaraq, ketí iyápó-annarawate táwí áaimma taroq-ónúne-tiyo. Emó namuq-náká-umá mána marúkaqó kemó emmó arátiraunna iraqo-náaimma mirará-umá kemmá tirátio.”

²⁴ Abara-ám téna “Kemá tiyáámma tikaq-maráúne.”

²⁵ Íbêqa Abara-ám Ábímérékimma kúruqa timákáraiye wemó móra noqmaiqa uqmakáimma Ábímérékini mayái-wáyúkáráwáqá yabíma abowání-umatawana. ²⁶ Abo Ábíméréki téna, “Náwamo miraimmá íma kemá aónaraune. Emá íma mitaoqa timátimenaq ítárauna íbêquramma-itaúne.”

²⁷ Miráitana Abara-ámma tipítipi-garaq purumakamma maména Ábímérékimma ámikaiye. Mikákémmá máákagorata móra-yiyaqa maakaye. ²⁸ Abara-ám móra-tiyapakaraq kaya (7) ánáé típítipíráwáqá mamá-ókaq tipítipi-rawapike makáiye. ²⁹ Abo Ábíméréki Abara-ámma ítáraiye,

“Nówai náaitabawa mami mórá-tíyápákáráq kaya (7) típítípíráwáqá emó mamá-ókaq yenamáraqa makáánó?”

³⁰ Wemá anónna-uráiyee, “Mami mórá-tíyápákáráq kaya (7) típítípíráwáqá mayaínónna áaraimma mi maíqnótábá keqtábá ukáiyee-tínóne.”

³¹ Mi-náaitaba mi-márúqá Bétibare áwîqayarae, nówaitababiyo kaya-náká (2) móra-yiyaqo makááyakare.

³² Kaya (2) nákorátámó móra-yiyaqo maraí-áimmó Bétibaqo kánataimma, Ábímérékigaraq Píkori wení áai-wayukatí anómma yauwéqmeta Pírítáni marabaq uráiyee. ³³ Abara-ám támárátiki yaama Bétíba uqmakéna abo mikáq wemá Yawe Ítogoka monoqá-tiyákáraiye, matuqmatuq Ítogokaq. ³⁴ Abo Abara-ám ááyátá kanama Pírítaini marabimma máqe-uráiyee.

22

Ítogo Abara-ámma Maqmá Aónaraiye

¹ Yaímma kana yátámakitana, Ítogo Abara-ámma maqmá aónaraiye. Ítogo “Abara-ámma” timámítana, Abara-ám téna, “Maa-maúne” tiráiyee.

² Ítogo téna, “Enánimma kímora arupikémmó akaín íyápó awîqme Móréya aukapaq winaq, móra (1) anuma arátana enánimma ikámma agaamá ôba umátikao.”

³ Maí nókáápáqá Abara-ám itó-uréna, ôbamo í-íráámá yaímma atáqma kebóqya otikoní ámúraq kémarena, wení kaya (2) máyái nákaráq ánikomma wemá yiwíkaiye. Yeráwáqá maréta Ítogo timáyímí

marukaq urae. ⁴ Kaya (2) wáágá yátámakitana, Abara-ám wonaeti márúqá aónama nékaq yukaiye. ⁵ “Kaya (2) mayái nákáráq maakáq pááqya otikaraq maero,” Abara-ám timáyíkaraiye. “Kerátá Ítogokaq mérapaq wuréka monoqá mó-tiyákátuweka yauwéqma keráwátópaq yéyúye.”

⁶ Abara-ám agaamá ôba umákai irama mamá Áitikimma kábakena, wemá iraa-áakaraq púmá mataíye. Abo maákama móraitéta uráye. ⁷ Áitiki téna, “Ketibo?” titana.

“Owe ketáaniko?” Abara-ám anónná uráye.

Áitiki téna, “Iraa-áakaraq iramaq maíbo, ániibo nákararaq áráa tipitipi agaamá ôbamo umákaima maiyo?”

⁸ Abara-ám anónna uráye, “Ketáaniko, Ítogoma wenamáriq móra (1) áráa tipitipi ôbamo agaamá amímá timini-karatae.” Abo maakama móraitéta maréta kóuraye.

⁹ Abo yenákámá Ítogomo timáyíkai marukaq uréta Abara-ám yáaré taróqumá iramaá áakumá ámúra makaiye. Wemá Áitikimma ána ai-yayaka ataumá yaareraq iraa-ámúraq makaiye. ¹⁰ Abo wemá ayáámma áarumma púmá maténa ánikomma ikamínéna uráye. ¹¹ Abo wíyôpake Yawe Ítgoní énitóreko áayama téna, “Ábára-ám! Ábára-ám!”

Abara-am anónna uráye, “Ké-maúne” tiráye.

¹² “Íma min-íyápómá awekema amiyo, ánekuqma mórayatari-uwo (1),” tiráye. “Íbêqa kemá aónáúnama emá Ítgoní áaqa ikatiqé mináitábá emá íma enánimma kímora iyapo yáátorane.”

¹³ Abara-ám waéqma aónama yúwáimma awai-típítípi karanóbaq ituwena wení kómuraq maitana aónaraiye. Wemá uréna koma tipitípi maména ánikoní márúqa mamá agaamá óba ámíkaiye. ¹⁴ Abo Abara-ám mi márúqá “Yawe Ítogo timíní marure” tiráiyé. Íbe kanama “Yawe Ítogota timíní anuwe” tiráiyé.

¹⁵ Abo Yawe Ítgoní énitóreko wíyôpake Abara-ámma yauweréna kayataoriq-umá (2) áayaraiye. ¹⁶ “Kemá áaraimma akoqná aimma timamune, “Yawe Ítogo mirá téna tiye. “Emó kímora iyapo ímo yátóránna áitaba, ¹⁷ Kemá áarai-nuramma anó amuramuqa eqkáráq ení iyápó-anna mamá taíbariq íniye abayáákáq wiyóká éta nonáwábaqa kekébára ínóe. Ení iyápó-anna namurotí márúqa yíkamma yabiyínóe. ¹⁸ Emó ketáámo waaránna áitaba, ení iyápó annarake máte marabaqa maa márábímmá (amurámuq marainoe).”

¹⁹ Ániye téna, Abara-ám wení mayái wayukate yauwéqma móraiteta maréta Bétíbaq kourae. Abara-ám Bétíbaq máqe uráiyé.

Naqaní Ánimare, Náqa Ábára-ámni Ábákowe

²⁰ Yaímma kana yáwitana Abara-ámma timámíkaiye, “Mírkáma wekáráq iyápó anowae, enábáqa Náqakake wemá inamaíráwáqá yíkátukaiye. ²¹ Útíma-ma áqnáekowe, Bútíma-ma ábákowe, Kémúeri (Árámuni abowae). ²² Kététi, Áyo, Bírítáti, Yítírábu-garaq Bétúeriye.” ²³ Bétúeri Árébékani abowá aúraitana, Mírkáma mi eítíqa (8) inamaíráwáqá Abara-ámuni abako Náqakake yíkáráiyé. ²⁴ Wení anaékaq (2) anaqa Reúmae,

wegára inamaí yíkaraíye. Yetí yíwíqa. Tápaē,
Gáqámue, Táqátigaraq mákaē.

aúgen-anona-anon-aimma
Genesis 12-22 and The New Testament in the Usarufa
Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen na sampela hap Buk Stat long
tokples Usarufa

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Usarufa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

0cfeeb85-a1ae-5e2f-a3f0-4c221d1d6c84